

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Конструктивна психологія життя

підготовки: **доктора філософії**

спеціальності: **053 Психологія**

освітньо-наукової програми:

Психологія особистості: генеза, здоров'я, безпека

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Конструктивна психологія життя» підготовки доктора філософії, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, за освітньо-науковою програмою «Психологія особистості: генеза, здоров'я, безпека».

Розробник: Вірна Ж.П., доктор психологічних наук, професор кафедри педагогічної та вікової психології

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Завідувач кафедри

проф. Ярослав ГОШОВСЬКИЙ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна/заочна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; освітня програма «Психологія особистості: генеза, здоров'я, безпека» освітній рівень «доктор філософії»	Нормативна
Кількість годин / кредитів 90/90 / 3/3		Рік навчання 2021-2022
		Семестр 2/2
		Лекції 20/10 год.
		Практичні (семінарські) 16/8 год. Лабораторні - год. Індивідуальні - год.
		Самостійна робота 54/72 год.
ІНДЗ: є / <u>немає</u>	Консультації - год.	
		Форма контролю: залік
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Вірна Жанна Петрівна**

Науковий ступінь: **доктор психологічних наук**

Вчене звання: **професор**

Посада: **професор кафедри педагогічної та вікової психології**

Контактна інформація:

Virna.Zhanna@eenu.edu.ua

Дні занять:

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Програма курсу присвячена розгляду і систематизації теоретичних знань щодо характеристик та закономірностей психічного відображення і регуляції життєвого континууму людини в сучасному суспільстві та набуттю практичних вмінь щодо використання методів конструювання (проектування) психологічних новоутворень на основі необхідних можливостей удосконалення людини в процесі розвитку. Курс охоплює аналіз базових психологічних конструктів (життєвий простір, якість життя, психологічне благополуччя, життєве задоволення тощо) та їх функціональне призначення у регуляції часово-просторового континуума діяльності людини. Виокремлено центральні позиції конструктивного психологічного втручання в життя людини засобами психотерапії і психологічного консультування.

2. **Пререквізити.** Базову основу навчального курсу складають теоретичні знання з дисциплін «Філософія та методологія науки», «Психогенеза особистості в нормі і девіації», «Психологія безпеки особистості», «Психологія здоров'я особистості».

3. **Мета і завдання навчальної дисципліни:** висвітлення основних теоретико-методологічних аспектів конструктивної психології життя у просторі психотерапевтичного дискурсу та ознайомлення з експериментальною стратегією і тактикою комплексних психологічних досліджень з конструювання (проектування) психологічних новоутворень людини. До основних завдань належать: ознайомлення з основними теоретико-методологічними положеннями, категоріями і поняттями конструктивної психології життя; оволодіння базовими позиціями психологічного втручання та критеріями, формами і методами його конструктивного застосування; використання загальної методологічної та методичної бази конструктивної психології у консультативній практиці; засвоєння прийомів оцінки ефективності психологічного втручання в життя людини

4. **Результати навчання (компетентності).** В результаті засвоєння навчального курсу студенти мають набути *загальні компетенції*:

ЗК 1 – здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження на засадах системних філософських знань принципів та інструментарію

сучасного наукового пізнання, його соціокультурної обумовленості та полідисциплінарного характеру.

ЗК 2 – здатність до критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.

ЗК 4 – готовність до створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.

ЗК 5 – здатність дотримуватись етичних норм у професійній діяльності.

ЗК 6 – здатність до самоменеджменту, планування і вирішення завдань задач власного професійного й особистісного зростання.

ЗК 7 – здатність генерувати нові ідеї (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, зокрема й у міждисциплінарних галузях.

ЗК 8 – здатність до володіння культурою наукового дослідження в галузі освіти; використання у дослідженні новітніх інформаційно-комунікативних технологій.

та **спеціальні (фахові) компетенції:**

СК 1 – здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики;

СК 2 – самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості;

СК 4 – здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК 6 – здатність і готовність приймати відповідальність за свої рішення в межах професійної компетенції у тому числі в ситуаціях ризику, виробляти нестандартні рішення в складних ситуаціях й досягати їх реалізації.

СК 7 – здатність і готовність адаптуватися до нових ситуацій, переоцінювати накопичений досвід, аналізувати свої професійні можливості, готовність до активної професійної мобільності.

СК 9 – здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

5. Структура навчальної дисципліни

Денна / заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Лекції	пр.зан.	лаб.зан.	сам. робота	Конс	*Форма контролю / бали
-------------------------------	--------	---------	----------	-------------	------	------------------------

Змістовий модуль I. Конструктивна психологія життя: теоретико-методологічний дискурс						
Тема 1. Конструктивна психологія життя в системі психологічного знання	2/1			7/8		робота на лекції (1 бал)
Тема 2. Активність живого та потреби людини	2/1			7/8		робота на лекції (1 бал)
Тема 3. Життєва мотивація людини	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала)
Тема 4. Неусвідомлювана реальність життя людини	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала)
Тема 5. Смилова природа життя людини	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала)
Разом за модулем 1	10/5	6/3		29/37		45/20
Змістовий модуль II. Конструктивна психологія життя у прикладних дослідженнях						
Тема 6. Життєва компетентність: прикладні аспекти вивчення в психології	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); дискусія (1 бал); підготовка творчих та професійно-орієнтованих завдань (2 бала)
Тема 7. Життєвий простір: прикладні аспекти вивчення в психології	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала); підготовка творчих та професійно-орієнтованих завдань (2 бала)
Тема 8. Життєве задоволення: прикладні аспекти вивчення в психології	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала); підготовка творчих та професійно-орієнтованих завдань (2 бала)
Тема 9. Життєвий досвід та кризи життя: прикладні аспекти вивчення в психології	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала); підготовка творчих

						та професійно-орієнтованих завдань (2 бала)
Тема 10. Життєвий вибір: прикладні аспекти вивчення в психології	2/1	2/1		5/7		робота на лекції (1 бал); підготовка реферату (3 бала); диспут (2 бала); підготовка творчих та професійно-орієнтованих завдань (2 бала)
Разом за модулем 2	10/5	10/5		25/72		45/20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота						60
Всього годин / Балів						90/100

6. Організація навчання

У ході ознайомлення з навчальною дисципліною застосовуються лекції з використанням мультимедійного проектора, семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні консультації. Для даного курсу застосовуються такі методи як пояснювально-демонстративний, дослідницько-пошуковий та інтерактивний; щодо форм навчання, то здобувачі задіяні у проблемні лекції, семінарські заняття, диспути, дискусії. Мета проведення лекцій полягає у ознайомленні здобувачів вищої освіти знань з навчальної дисципліни. Семінарські заняття вміщують такі напрями роботи: підготовку до семінарських занять; виконання завдань дослідницького характеру; огляд наукових публікацій за обраною проблематикою. Завдання самостійної роботи здобувачів вважаються виконаними, якщо вони повністю виконані та здані у визначені терміни. Консультації викладачем щодо виконання завдань самостійної роботи студентів проводяться згідно затвердженого графіку консультацій.

Форми контролю: поточне оцінювання (ПО, виконання та здача практичних робіт), модульна контрольна, підсумковий контроль у формі заліку.

7. Завдання для самостійного опрацювання.

Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРС. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у

реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

При вивченні тем винесених на самостійне вивчення здобувач повинен виконати одну із запропонованих тем рефератів.

8. Політика оцінювання

При вивченні навчальної дисципліни «Конструктивна психологія життя» здобувач виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування лекцій та практичних занять, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку до практичних занять (володіння термінологічним словником дисципліни, підготовку відповідей згідно плану практичних занять, доповнення та коментарі відповідей інших студентів, підготовку презентацій тощо) та виконання завдань самостійної роботи (ІНДЗ, написання реферату, виконання модульної контрольної роботи).

Змістовий модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного блоку курсу та виконання практичних завдань. Загальна кількість тем цього модуля становить 5 тем.

Змістовий модуль II передбачає перевірку якості засвоєння практичної блоку курсу та виконання практичних завдань. Загальна кількість тем цього модуля становить 5 тем.

Кожна з тем I і II змістового модуля оцінюється від 0 до 6 балів.

Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: поточне оцінювання (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ); модульна контрольна робота.

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля викладач виставляє одну оцінку за аудиторну самостійну роботу та ІНДЗ ЗВО як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи. Цю оцінку викладач трансформує в *рейтинговий бал за роботу протягом семестру* шляхом поділу на 2 + кількість балів за ІНДЗ – максимально 10. Таким чином, максимальний

рейтинговий бал може становити 40. Максимальний бал за модульний контроль – 60 балів.

Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **100**.

Якщо здобувач вищої освіти хоче покращити підсумковий бал за аудиторну роботу, пропонується написання статті або тез.

Студент може отримати додаткові бали, або ж претендувати на зарахування максимальної кількості балів за одне практичне заняття при наявності *сертифікату* за пройдене навчання додаткової практичної підготовки (підвищення компетентності) з психології, де зміст сертифікату (проблематика навчального курсу) відповідає змісту дисципліни «Конструктивна психологія життя». А також за *участь в науково-практичній конференції* чи семінарі (круглому столі, вебінарі тощо) при наявності програми участі, в якій зазначена форма участі здобувача: тема заявленої доповіді, або особисте включення у практичні форми роботи.

9. Шкала оцінювання

Критерії семестрового оцінювання знань студента

<u>Оцінка</u> <u>в</u> <u>балах</u>	<u>Лінгвістична</u> <u>оцінка</u>	<u>Оцінка за шкалою ECTS</u>	
		<u>Оцінка</u>	<u>Пояснення</u>
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	« Відмінно » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82 – 89	Дуже добре («зараховано»)	B	« Дуже добре » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
75 – 81	Добре («зараховано»)	C	« Добре » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.

68–74	Задовільно («зараховано»)	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані , більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60–67	Достатньо («зараховано»)	E	« Достатньо » – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–34		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Жизненный путь личности (вопросы теории и методологии социально-психологического исследования) / [под ред. Л.В. Сохань]. Киев : Наукова думка, 1987. 290 с.
2. Життєва компетентність особистості : від теорії до практики : науково-методичний посібник / за ред. І.Г. Єрмакова. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.
3. Життєві домагання особистості: монографія / [за наук ред. Т.М. Титаренко]. Київ : Педагогічна думка, 2007. 456 с.
4. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). Москва : Рефл-бук, Киев : Ваклер, 2000. 320с.
5. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та психологічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. Київ : Наук. думка, 1998. 216 с.
6. Максименко С.Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості : підручник. Київ : ТОВ «КММ», 2007. 296 с.

7. Мілютіна К.Л. Траєкторії життєвого шляху особистості в динамічному середовищі: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2012. 298 с.
8. Панок В. Г., Рудь Г.В. Психологія життєвого шляху особистості : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2006. 280 с.
9. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології: навчально-методичний посібник. Київ : Ніка-Центр, 2003. 204 с.
10. Санников А.И. Психология жизненного выбора личности : монография. Одесса : Изд-во ВМВ, 2015. 440 с.
11. Татенко В.О. Психологія інтимного життя : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 300 с.
12. Титаренко Т.М. Жизненный путь. *Психологія особистості : словник-довідник* / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. Київ : Рута, 2001. 34-35.
13. Титаренко Т.М. Жизненный путь. *Психологія особистості : словник-довідник* / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. Київ : Рута, 2001. 34-35.
14. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.
15. Чепелева Н. В. Життєва ситуація особистості. *Основи практичної психології*. Київ : Либідь, 1999. 112-136.

Додаткова:

1. Абульханова К.А., Березина Т.Н. Время личности и время жизни : монография. Санкт-Петербург : Алетейя, 2001. 304 с.
2. Альгин А.П. Ризик і його роль у суспільному житті. Москва : Мысль, 1989. 191 с.
3. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 282 с. (серия «Мастера психологии»).
4. Анцыферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысливание, преобразование ситуации и психологическая защита. *Психологический журнал*. 1994. №1. 3-18.
5. Анцыферова Л.И. Психология повседневности, жизненный мир личности и «техники» ее бытия. *Психологический журнал*. 1993. Т. 14. № 2. 8-17.
6. Ассаджоли Р. Психосинтез: теория и практика. Москва: «REFL-book», 1994. 286 с.
7. Батраченко І.Г. Психологія антиципації : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ ім. О. Гончара, 2009. 264 с.
8. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / пер. с нем. В. Седельника и Н. Федоровой. Москва : Прогресс-традиция, 2000. 381 с.
9. Бодалев А. Акме-эффект личностного самоосуществления в процессе социализации и индивидуализации взрослого человека. *Мир психологии*. 1998. № 1. 59-65.
10. Болотова А.К. Прикладная психология : учеб. для вузов. Москва : Аспект Пресс, 2001. 383 с.

11. Большакова А.М. Психологія особистісної реалізованості суб'єкта життєвого шляху : монографія. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. 311 с.
12. Бревде Г. М., Габдуллина Л. М., Тульчинский Г. Л. Расширение личностного потенциала: теория, гипотезы, эксперимент. *Науки о человеке в современном мире. Часть 1. Философский век. Альманах 21*. Санкт-Петербург : Центр истории идей. 2002. 158-164.
13. Булюбаш И. Д. Руководство по гештальт-терапии. Москва: Изд-во Института психотерапии, 2004. 756 с.
14. Бурлачук Л. Психодиагностика. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 352 с.
15. Вірна Ж. П. Професійний простір особистості: від ознак дисциплінарності до реальності суб'єктивного моделювання. *Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. Кам'янець-Подільський, 2014. Вип. 23. 100-111.
16. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи. Київ : Наукова думка, 1988. 143 с.
17. Головаха Е.И., Кроник А.А. Психологическое время личности. Київ : Наукова думка, 1984. 207 с.
18. Головин С.Ю. Словарь практического психолога, 1998. 554 с
19. Гранин Д.М. Искусство планирования времени или Жизнь без стресса. Санкт-Петербург : Прайм-Еврознак, 2004. 150 с.
20. Деркач А.А. Селезнева Е.В. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития. Москва : Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЕК», 2006. 496 с.
21. Джеймс К. Внутренний баланс: как не потратить жизнь на пустяки. Москва : Владос, 2003. 114 с.
22. Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Транзакционный анализ с гештальт-упражнениями [пер. с англ. Б.Е. Волинского]. Москва : «Прогресс-Универс», 1995. 336 с.
23. Иванников В.А. Поведение человека в ситуации выбора. *Вероятностное прогнозирование деятельности человека* / под ред. И.М. Фейгенберга, Г.Е. Журавлева. Москва : Наука, 1977. 112-133.
24. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості : монографія. Київ: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998. 216 с.
25. Киреева З.А. Развитие сознания, детерминированное временем: монография. Одесса: ВМВ, 2010. 384 с.
26. Ковалев В.И. Особенности личностной организации времени. *Активность и жизненная позиция личности* / [отв. ред. К.А. Абульханова-Славская]. Москва : Ин-т психологии АН, 1988. 110-127.
27. Коган Л. Н. Человек и его судьба. Москва : Мысль, 1998. 283 с.
28. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності : монографія. Київ : Міленіум, 2004. 265 с.

29. Корнилова Т.В. Психология риска и принятие решений : учебное пособие. Москва : Аспект Пресс, 2003. 286 с.
30. Леонтьев Д.А. Самореализация и сущностные силы человека. *Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии*. Москва : Смысл, 1997. 156-176.
31. Логинова Н.А. Развитие личности и ее жизненный путь. *Принцип развития в психологии*. Москва : Наука, 1978. 156-172.
32. Маноха І. П. Психологія потаємного «Я». Київ : Поліграфкнига, 2001. 448 с.
33. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики: / пер. с англ.; вступ. ст. Акулиной Н. Н. Москва: РГБ, 1999. 432 с.
34. Мілютіна К.Л. Траєкторії життєвого шляху особистості в динамічному середовищі: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2012. 298 с.
35. Моляко В. А. Творческая конструкторология. (Пролегомены). Київ : Освіта України, 2007. 388 с.
36. Моляко В.О., Музика О.Л. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
37. Мэй Р. Вклад экзистенциальной психотерапии // *Экзистенциальная психология. Экзистенция* / пер. с англ. М. Зандворова, Ю. Овчинниковой. Москва : Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 141-200.
38. Перлс Ф., Хефферлин Р., Гудмэн П. Опыты психологии самопознания (практикум по гештальттерапии). Москва : Гиль-Эстель, 1993. 240 с.
39. Петровский А.В. Психология и время. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 448 с. (Мастера психологии).
40. Пригожин И. Конец определенности: время, хаос и новые законы природы / И. Пригожин ; [пер. с англ. Ю.А. Данилова]. Москва : Ижевск, R&D Dynamics, 2001. 208 с.
41. Реан А.А., Кудашев А.Р., Баранов А.А. Психология адаптации личности. Анализ, теория, практика. Санкт-Петербург : «Прайм-еврознак», 2006. 480 с.
42. Рибалка В.В. Аксиологічні основи психологічної культури особистості: навч.-метод. посібник. – Київ : АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих; Ін-т обдарованої дитини; АПН і МОН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психології і соц. роботи, 2009. 326 с.
43. Роджерс К. Взгляд на психотерапию: становление человека ; [пер. с англ.]. Москва : Прогресс, Универс, 1994. 480 с.
44. Роменець В.А. Психологія творчості. Київ : Либідь, 2001. 288 с.
45. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 512 с.
46. Сергиенко Е.А., Харламенкова Н.Е. Планирование и выбор жизненного пути / в кн. Психология / под общей ред. В.Н. Дружинина. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 315-317.
47. Титаренко Т.М. Жизненный путь. *Психологія особистості : словник-довідник* / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. Київ : Рута, 2001. 34-35.

48. Фельдштейн Д. И. Психология развития личности в онтогенезе. Москва : Просвещение, 1989. 206 с.

49. Франкл В. Воля к смыслу / пер. с англ. Д. Гурьева, А. Суворовой. Москва : ЭКСМО-Пресс : Апрель пресс, 2000. 366 с.

50. Цуканов Б.И. Время в психике человека : монография. Одесса : Астропринт, 2000. 220 с.

51. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов. Киев: Государственная библиотека Украины для юношества, 1996. 384 с.

52. Юнг К. Г., Франц М.-Л. Ф., Хендерсен Дж. Якоби И., Яффе А. Человек и его символы / пер. В.А. Зеленский. Санкт-Петербург: «Б.С.К.», 1996. 456 с.

Интернет-джерела:

<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24033/1/Grinova.pdf>

<http://kspodn.onu.edu.ua/index.php/kunena/seksiya-6-fenomen-osobistisnogo-samozdijsnennya-lyudini-u-kulturnomu-ta-istorichnomu-prostori/192-proektuvannya-zhittya-yak-oznaka-samozdijsnennya>

<http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2014/2/12.pdf>

<http://space.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2156/1/Anna%20Kabysh-Rybalka.pdf>

<https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/180>

<http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/httpdoi.org10.31174send-pp2018-162vi66-16.pdf>

<http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10985/>

<https://core.ac.uk/download/pdf/12084133.pdf>

<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31523/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80.pdf>